

Najina pogleda se bosta ujela
 Najini prsti se bodo zapletli v vozal
 Najini srca bosta utripala v en glas
 Ustavila bova mimo naju bezljajoči čas
 Pomanjšala svet na miniaturo za dva

Nekoč se bo nekje to zagotovo zgodilo
 Med menoj in deklico ki je ni
 Med deklico stkano iz mojih skritih želja
 In menoj ki me takrat več ne bo

Boštjan
 M. Zupančič

O »zanimivosti«

Morda je še najhujši občutek, ki zavestnega človeka doleti v življenju, tisti občutek, ki izhaja iz spoznanja usodne manjvrednosti. To spoznanje o lastni tragični neadekvatnosti pa je vedno pridobljeno v stiku s človekom, ki nam je prav tako usodno – zanimiv. Še več, ta usodna zanimivost drugega na eni ter spoznanje, da drugega v odločilnem pogledu ne dosegam, da mu nisem kos, zanimiv in primeren ter primerljiv, sta v resnici dve plati istega notranjega protislovja. Drugi mi je namreč toliko bolj zanimiv in toliko bolj dobesedno visim na njem, kolikor bolj uvidim, da bi bil lahko njegov učenec.

Z etičnega stališča se zato postavlja vprašanje, ali je bolj kompleksna, razdrugačena in razvita osebnost na višji stopnji moralnega razvoja upravičena kot nezanimive in dolgočasne zavreči vse tiste medčloveške stike z manj kompleksnimi itd. osebnostmi. No, prav z etičnega stališča tu ni mogoče dati uporabnega odgovora. Večina tiste usodne »zanimivosti« v odnosih med odraslimi ljudmi je namreč razporejena po nekakšnem gosjem redu, v katerem se prvi dolgočasi, vsi drugi pa so zaporedno zanimivi navzdol – in zavračani navzgor. To je tako rekoč neizogibno.

Z evolutivno psihološkega stališča pa se postavi drugo, bolj zanimivo vprašanje. Goethe se je namreč poročil z neizobraženo kmetico, iz česar bi sledilo, da mu »zanimivost« v opisanem smislu sploh ni bila več odločilen element medčloveških razmerij, ampak je, nasprotno, postala odločilna tista navadna, topla prvina, kakršno zaznavamo kot najpomembnejšo v odnosu med npr. starši in otroki. Gotovo je bil »kmetici« Goethe zanimiv, saj je imela, kot pravijo naše ženske, »nekaj od njega«. Njemu pa preprosta kmečka žena gotovo ni mogla biti zanimiva v razvojno-psihološkem smislu, v katerem smo si vsaj moderni ljudje (ne)zanimivi, v katerem se v družbi pravzaprav vzpostavlja vrstni red psihološke privlačnosti. Prav zato se je zanimivo vprašati, ali ni na razvojni stopnji psihološke samoaktualizacije

možno, da je razvoj kompleksnosti osebnosti toliko naravno sklenjen in dokončan, da osebnost preprosto več ne teži k temu, da bi se od bolj razdrugačene osebnosti – ki ji je iz tega razloga »zanimiva« – naučila kaj za lastno razvojno rabo. Če je res, da v življenju vedno iščemo nekoga, ki je v tisti psihološki funkciji (mišljenje, intuicija, čutnost in čustvovalnost), ki jo pravkar razvijamo, ravno prav bolj razdrugačen kot mi, potem je seveda možno, da je kdo razvil vse štiri funkcije do tiste mere, ko »zanimivost« v opisanem smislu sama ni več zanimiva. Ker se praviloma ljudje zaljubljujejo v tiste osebe, od katerih se tisti trenutek še največ lahko nauče, ker v razvoju niso od njih ne predaleč, niso pa jim tudi preblizu, je Deleuze v svojem delu *Proust et les signes* sklepal, da pride točka, ko se človek ne more več zaljubiti, ko več ne zna svoje notranjosti usodno projicirati na drugo osebo. Deleuze to razlaga drugače. Pravi, da pride točka, ko so izčrpani materinski arhetipi, ko ni več kaj projicirati. V resnici pa je možno, da postane zaljubljenost kot mehanizem učenja od drugega (ki je v tem smislu nosilec »zanimivosti«) enostavno presežena.

Naslednji korak v razvoju te enačbe je seveda vprašanje, ali ni torej že sam pojav »zanimivosti«, ki ga ima na primer Jung za odločilnega v medčloveških odnosih, v resnici znamenje (relativne) nezrelosti. No, to je seveda že vsebovano v samem dejstvu, da »zanimivost« pomeni, da se od nekoga psihološko želimo učiti, da »imamo nekaj od njega«. Zato pa je po mojem nepraktično zgedovati se po nedosegljivem Goethejevem vzoru: le malo je namreč ljudi, ki so sposobni razviti več kot eno glavno in eno stransko funkcijo: čustvovalke na primer intuicijo ali čutnost in misleci na primer čutnost ali intuicijo – skoraj nikoli pa ne boste našli primera, ko bi kak mislec, Shakespearejevi soneti so tak primer, razvil (in miselno obdelal) čustvovalno razsodnost in razdrugačenost.

V marsičem je psihoanaliza pravzaprav dinamika opisane »zanimivosti«. Pozitivni transfer, iz katerega psihoanaliza pravzaprav gradi svoj učinek, je v resnici dejstvo, da je analitik klientu usodno »zanimiv«. Klientova »zaljubljenost« v analitika je docela izvedena iz tega »zanimanja« in temelji samo na njej, zaradi česar pa je po drugi strani za psihoanalizo značilna tista intenzivna intimnost – v relativno brezosebne kontekstu. Profesorji se pogosto poročajo s svojimi študentkami, psihoanalitiki pa skoraj nikoli s svojimi klientkami. Eden od razlogov za to je, da poteka »zanimivost« v psihoanalizi na čisto določnem, opredeljenem sektorju osebnosti, tako rekoč po tektonski razpoki, tam, kjer teče nevroza kot nerazrešeno notranje protislovje v osebnosti. Spričo tega se bo mazohist vezal na analitika specifično, točno po razpoki svoje patologije, ki je, mimogrede rečeno, ne more izživeti, abreagirati v t.i. normalnih odnosih s t.i. normalnimi ljudmi. Mazohist bo zato na analitika projiciral svoje provokacije, s katerimi želi ponoviti svojo otroško travmo, torej si dokazati, da ga nihče ne mara, kar je njegov način priprošnje za ljubezen. Na tej liniji je mazohistu analitik usodno zanimiv, saj nagonsko čuti, da v tem profilu njegove osebnosti obstaja protislovje in da je tam potreben pomoči. Toda točno isti transfer na analitika, ki je tako usoden za klienta, na drugih področjih ravno preprečuje normalen razvoj spektra navezanosti. Profesor je študentu »zanimiv« samo v predavalnici, analitik pa klientu samo iz perspektive analitičnega kavča. V tem je na neki način tudi tragika analitikove pozicije in v tem je nevarnost t.i. kontratransferja: vsi odnosi, ki so zasnovani *zgolj* na zanimivosti oziroma na zavestnem uravnavanju »zanimivosti« (transferja), so zapisani

degeneraciji, hkrati pa so v bistvu parazitični. (Zaradi tega je denarno plačilo bistven element analize.)

Če se da iz tega potegniti kakšen nauk, potem je ta morda naslednji. Razvojna zanimivost je v opisanem smislu ena in pogosto bistvena prvina medčloveške privlačnosti. Praviloma pa bo ta zanimivost vendarle kompenzatorna, in bolj ko kak človek išče samo koga, ki bo zanimiv, bolj verjetno ima kak problem, za katerega išče primerne partnerja: mazohist sadista in sadist mazohista. Iz tega se potem razvije komplementarnost dveh patologij, včasih prava *folie à deux*, ki pa ima (zunaj analize) zelo labilno ravnotežje, slabo prognozo in kratko trajnost. Na zanimivosti verjetno ni mogoče graditi človeških odnosov, čeprav je usodno koristna kot katalizator osebnostnega razvoja. Trajni odnosi so prej utemeljeni v dajanju kot v prejemanju, navadno pa v zanimivosti, ki ni toliko usmerjena na drugega, kolikor na projekt, kateremu sta zapisana oba ali celo več. Na primer, biološko gledano, otroku.

Ko končujem te vrstice, pa mi seveda postaja jasno, da je »zanimivosti« verjetno več vrst in da bi bilo treba pojem, ki ga v pogovornem jeziku označujemo kot to, da »nam je nekdo zanimiv«, verjetno razdružiti na celo vrsto, cel spekter zanimivosti, od tistih transferenčno specifičnih pa do običajnega človekovega pričakovanja, da nas bo drugi vsaj kdaj pa kdaj prijetno presenečal in nam ne bo postal predvidljiv. In nezanimiv.

Ljubljena dežela

Franjo
Francič

V faraonskih jutrih sanjam paže
 belo krzno zore zareže v steklo očesa
 mehko se prebudijo čuti dneva
 ostro zabolijo robovi sveta
 nov dan trka na vrata srca
 spet bo treba storiti tako kot je odločeno